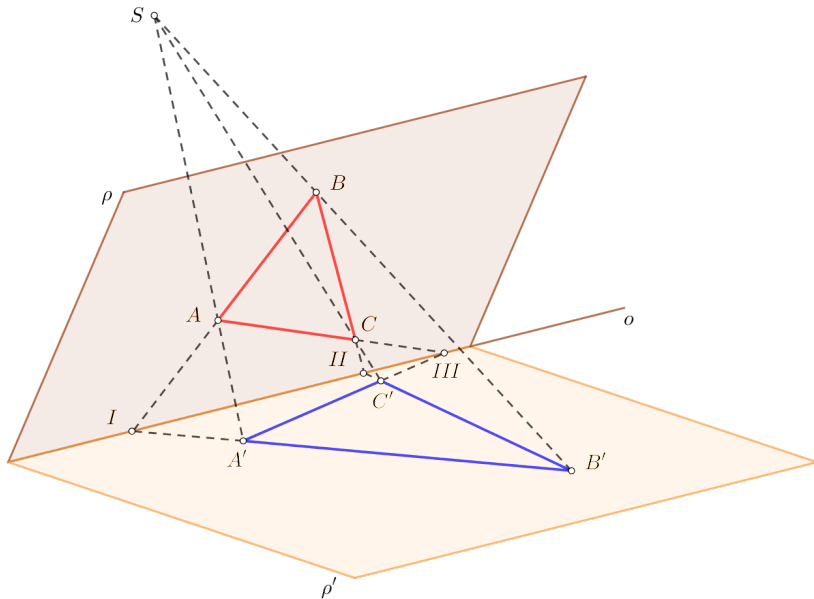

VAC001 – Základy deskriptivní geometrie
Perspektivní kolineace, perspektivní afinita.

Mgr. et Mgr. JAN ŠAFAŘÍK, Ph.D.

Fakulta stavební VUT v Brně

Je dána trojboká jehlanová plocha s vrcholem S a dvě různoběžné roviny ρ a ρ' . Rovina ρ protíná jehlanovou plochu v trojúhelníku ABC a rovina ρ' protíná jehlanovou plochu v trojúhelníku $A'B'C'$. Pokud $\triangle ABC$ promítneme z bodu S do roviny ρ' , získáme $\triangle A'B'C'$. Máme zobrazení bodů a přímek roviny ρ do bodů a přímek roviny ρ' , ve kterém platí stejně jako v afinitě, že odpovídající si přímky se protínají na průsečnici rovin ρ a ρ' .

Definice

Nechť jsou dány dvě různé vlastní roviny ρ a ρ' a vlastní bod S neležící v žádné z daných rovin. Středovým promítáním ze středu S se body a přímky roviny ρ zobrazí do bodů a přímek roviny ρ' . Toto zobrazení se nazývá **perspektivní kolineace** (dále jen kolineace) mezi rovinami ρ a ρ' . Průsečnice rovin ρ a ρ' se nazývá **osa kolineace**, bod S se nazývá **střed kolineace**. Kolineace je jednoznačně určena středem S a rovinami ρ a ρ' .

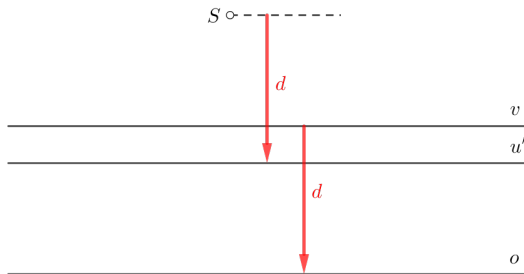
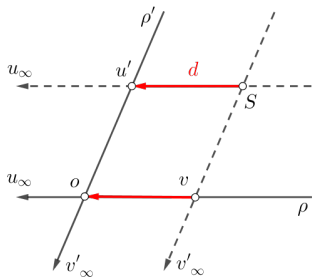
Základní vlastnosti kolineace:

- Bodu (přímce) jedné roviny je přiřazen jediný bod (jediná přímka) druhé roviny. Bodu A ležícímu na přímce a v rovině ρ je přiřazen bod A' na přímce a' v rovině ρ' , přičemž a' je obrazem přímky a (incidence se zachovává).
- Dvojice kolineárně sdružených bodů leží na přímkách procházejících středem kolineace (tyto přímky nazýváme paprsky kolineace).
- Kolineárně sdružené přímky se protínají na ose kolineace. Osa kolineace je množina samodružných bodů.

Označení:

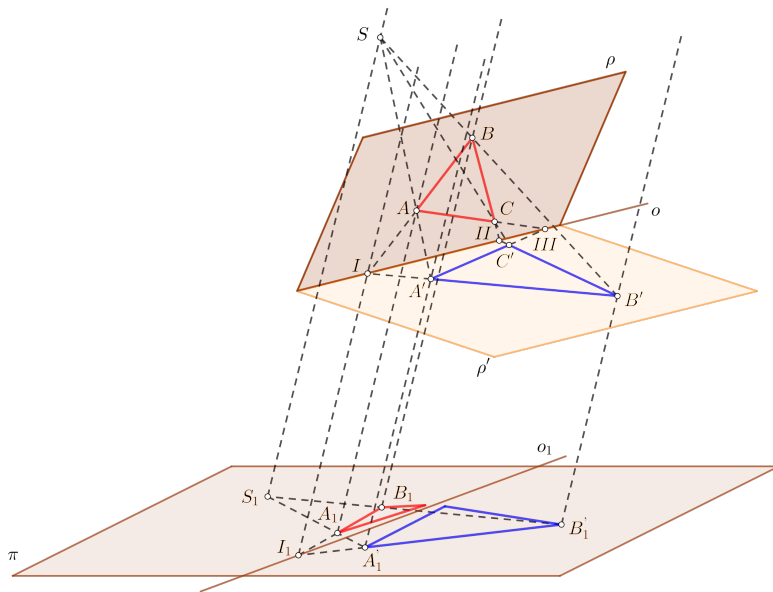
- $A \rightarrow A'$ bude vyjadřovat, že obrazem bodu A je bod A' .
- $A \leftrightarrow A'$ bude vyjadřovat, že A a A' jsou kolineárně sdružené body.
- $p \leftrightarrow p'$ bude vyjadřovat, že p a p' jsou kolineárně sdružené přímky.
- **Úběžník přímky** – obraz nevlastního bodu, je to vlastní bod.
- **Úběžnice roviny** – obraz nevlastní přímky roviny, je to množina úběžníků všech přímek roviny.

- Orientovaná vzdálenost středu kolineace od úběžnice jedné roviny je rovna orientované vzdálenosti úběžnice druhé roviny od osy kolineace.

Promítneme-li ve směru s^* , který není rovnoběžný s žádnou z rovin ρ a ρ' , kolineaci mezi rovinami ρ a ρ' do libovolné roviny π (která není rovnoběžná se směrem s^*), získáme zobrazení nazývané **perspektivní kolineace v rovině**, dále jen kolineace.

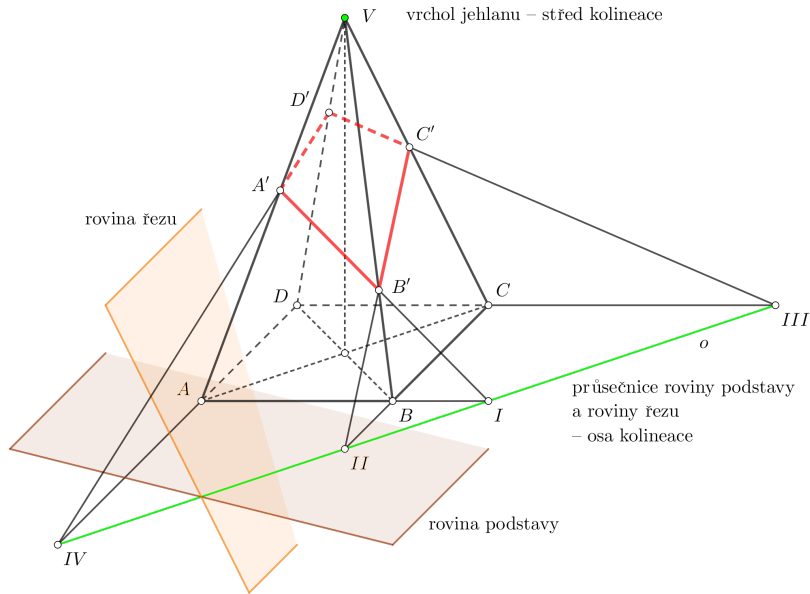

Užití kolineace

Kolineaci budete využívat při sestrojování rovinných řezů jehlanů a kuželů. Mezi podstavou a řezem je kolineární vztah, osou kolineace je průsečnice roviny podstavy a roviny řezu, středem kolineace je vrchol tělesa.

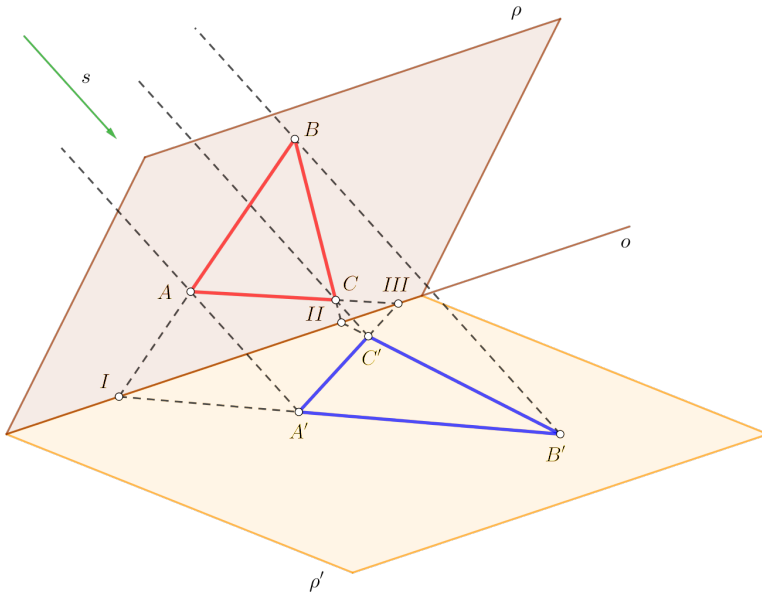
Postup při sestrojení řezu jehlanu nebo kužele:

1. Určíme jeden bod řezu jako průsečík libovolné povrchy (nebo osy tělesa) s rovinou řezu.
2. Využitím vlastností kolineace určíme čáru řezu jako křivku kolineární ke křivce podstavy (osa kolineace: průsečnice roviny podstavy a roviny řezu, pár odpovídajících si bodů: nalezený bod řezu a bod podstavy na téže povrchové přímce).

Je dána trojboká hranolová plocha, jejíž hrany a, b, c jsou rovnoběžné s daným směrem s . Dále jsou dány roviny ρ a ρ' , které se protínají v přímce o . Rovina ρ protíná hranolovou plochu v $\triangle ABC$, rovina ρ' protíná hranolovou plochu v $\triangle A'B'C'$, $a(A, A') \parallel b(B, B') \parallel c(C, C') \parallel s$.

$\alpha(a, b)$ je rovina stěny hranolové plochy. V této rovině leží jak přímka $AB = \rho \cap \alpha$, tak přímka $A'B' = \rho' \cap \alpha$. Průsečík přímek AB a $A'B'$ (na obrázku označen I) musí ležet na průsečnici o rovin ρ a ρ' , protože je to společný bod tří rovin ρ, ρ', α . Můžeme také říci, že $\triangle A'B'C'$ vznikl promítnutím $\triangle ABC$ směrem s do roviny ρ' .

Definice

Nechť jsou dány dvě různé vlastní roviny ρ a ρ' a směr promítání s , který není rovnoběžný s žádnou z daných rovin. Rovnoběžným promítáním ve směru s se body a přímky roviny ρ zobrazí do bodů a přímek roviny ρ' . Získáme tak geometrické zobrazení v prostoru nazývané **perspektivní afinita** (dále jen afinita) mezi rovinami ρ a ρ' . Průsečnice rovin ρ a ρ' se nazývá **osa afinity**, směr s nazýváme **směr afinity**.

Základní vlastnosti finity:

- Bodu (přímce) jedné roviny je přiřazen jediný bod (jediná přímka) druhé roviny. Bodu A ležícímu na přímce a v rovině ρ je přiřazen bod A' na přímce a' v rovině ρ' , přičemž a' je obrazem přímky a (incidence se zachovává).
- Dvojice afinně sdružených bodů leží na přímkách rovnoběžných se směrem afinity (tyto přímky budeme nazývat paprsky afinity).
- Afinně sdružené přímky se protínají na ose afinity. Osa afinity je množina samodružných bodů.

Další důležité vlastnosti afinity:

- Nevlastní přímce jedné roviny odpovídá nevlastní přímka druhé roviny.
- Dvě rovnoběžné přímky se zobrazí do rovnoběžných přímek.
- Průsečíku M různoběžných přímek p, q odpovídá průsečík M' odpovídajících přímek p', q' .
- Afinita zachovává (jako každé rovnoběžné promítání) dělicí poměr i dvojpoměr.
- Středu S úsečky AB odpovídá střed S' úsečky $A'B'$ (důsledek předcházející vlastnosti).

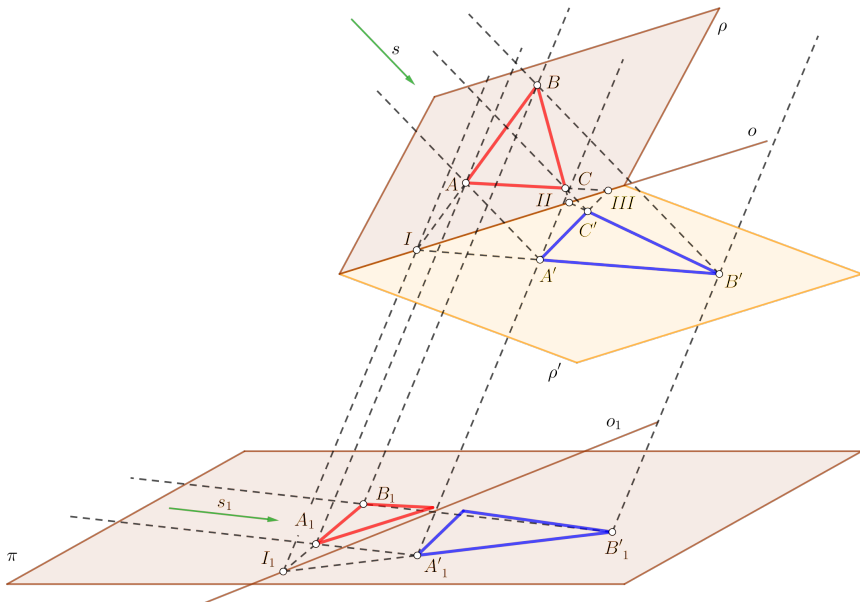
Označení:

- $A \rightarrow A'$ bude vyjadřovat, že obrazem bodu A je bod A' .
- $A \leftrightarrow A'$ bude vyjadřovat, že A a A' jsou afinně sdružené body.
- $p \leftrightarrow p'$ bude vyjadřovat, že p a p' jsou afinně sdružené přímky.

Afinita je dána:

- osou o a párem odpovídajících si bodů A, A' ; směr afinity je pak určen přímkou AA' ;
- osou o , směrem s a párem odpovídajících si přímek p, p' protínajících se na ose afinity;
- třemi páry afinně sdružených bodů, kde $AA' \parallel BB' \parallel CC'$.

Promítneme-li afinitu o směru s mezi rovinami ρ a ρ' libovolným směrem s^* různým od s (s^* není rovnoběžný s ρ ani s ρ') do libovolné roviny (která není rovnoběžná se směrem s^*), získáme geometrické zobrazení nazývané **perspektivní afinita** v rovině (dále jen afinita).

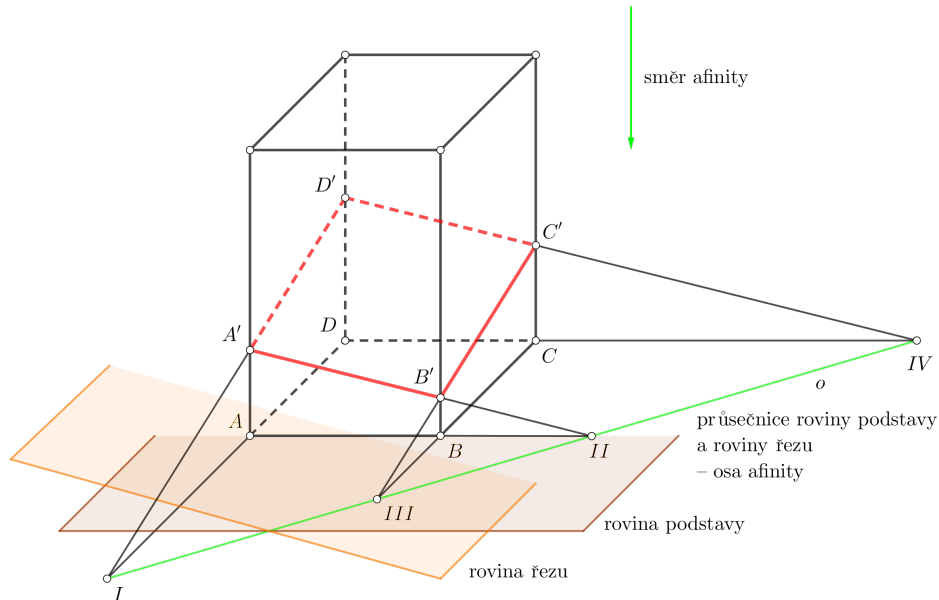

Užití afinity

Afinitu budete využívat při sestrojování rovinných řezů hranolů a válců. Mezi podstavou a řezem je afinní vztah, osou afinity je průsečnice roviny podstavy a roviny řezu, směr afinity je směr povrchových přímk tělesa (všechny povrchové přímky hranolu, resp. válce jsou rovnoběžné).

Postup při sestrojení řezu hranolu nebo válce:

1. Určíme jeden bod řezu jako průsečík libovolné površky (případně boční hrany hranolu) nebo osy tělesa s rovinou řezu.
2. Využitím vlastností afinity určíme čáru řezu jako křivku afinní ke křivce podstavy (osa afinity: průsečnice roviny podstavy a roviny řezu, pár odpovídajících si bodů: nalezený bod řezu a bod podstavy na téže povrchové přímce).

Děkuji za pozornost!

